

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของภาครัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการกำหนดแนวทางของนโยบายต่างๆ และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการร่วมมือระหว่างกันของทั้งสองฝ่าย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบทบาทของภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลในด้านบริบทพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมาประกอบเชื่อมโยงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ศึกษาและผู้ถูกวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ขอบเขตการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 วิธีการศึกษา
- 3.5 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาโดยการอ่าน การค้นคว้าจากตำรา เอกสารงานวิจัย บทความต่าง ๆ และผลงานทางวิชาการต่างๆ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความรู้ต่างๆ ผู้วิจัยได้นำความรู้มาใช้ดำเนินงาน 2 ส่วนที่สำคัญได้แก่

1. กำหนดกรอบคิดในการวิจัยครั้งนี้ ในการมุ่งอธิบายบทบาทของภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวว่ามีรูปแบบ ลักษณะ ความสัมพันธ์ ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดและแนวโน้มการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร

2. กำหนดประเด็นในการศึกษา เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นในการศึกษาดังนี้

- (1) ศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ ได้แก่ บริบททางด้านกายภาพ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มทางธุรกิจ
- (2) การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม
- (3) การกำหนดนโยบายและการจัดการการท่องเที่ยวของภาครัฐ
- (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยว
- (5) กระแสนิยมที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยว
- (6) สรุปวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและแนวโน้มของการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคต

3.2 ขอบเขตการวิจัย

3.2.1 ขอบเขตเนื้อหา

1. เพื่อศึกษาบทบาทและการกำหนดนโยบายของภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในเมืองหลวงพระบางต่อการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ อาคารบ้านเรือน และสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3.2.2 ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ประชากรที่มีเขตอาศัยอยู่ในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้การศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำนวน 30 ราย

ขนาดตัวอย่างและวิธีคัดเลือกตัวอย่าง

ตัวอย่างกลุ่มประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐของเมืองหลวงพระบาง ประชาชนในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง นักธุรกิจและผู้ประกอบการร้านค้าใน

เขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง นักวิชาการในสถานศึกษาเมืองหลวงพระบาง และสื่อมวลชนของเมืองหลวงพระบาง รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

โดยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างตามวิจารณญาณของผู้วิจัย โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์และผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านต่างๆจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งประกอบด้วย

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐของเมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน
- ประชาชนในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน
- นักธุรกิจและผู้ประกอบการร้านค้าในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน
- รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน

โดยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างตามวิจารณญาณของผู้วิจัย โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์และผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านต่างๆ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐของเมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน แบ่งเป็น

- เจ้าหน้าที่แผนกแผนการและการลงทุน กระทรวงแผนการและการลงทุน แขวงหลวงพระบาง ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวางแผนการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน
- เจ้าหน้าที่ห้องการมรดกโลก ซึ่งมีบทบาทในการดูแลรักษาประเพณีศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม จำนวน 3 คน
- เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวหลวงพระบาง ซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

2. ประชาชนในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน แบ่งเป็น

- หัวหน้าชุมชนหรือนายบ้านในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ซึ่งมีบทบาทในการจัดระเบียบและดูแลชุมชน จำนวน 5 คน
- ประชาชนที่อาศัยในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ซึ่งมีบทบาทในการรักษาที่อยู่อาศัยและชุมชน จำนวน 5 คน

3. นักธุรกิจและผู้ประกอบการร้านค้าในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง จำนวน 10 คน แบ่งเป็น

- ผู้ประกอบการ โรงแรมหรือที่พัก ซึ่งมีบทบาทในฐานะกลุ่มทุนที่เข้ามาลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ จำนวน 5 คน
- เจ้าของกิจการและผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งมีบทบาทในฐานะกลุ่มทุนที่เข้ามาลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ จำนวน 5 คน

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย หรือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (จุมพล หนิมพานิช, 2550: 223) วิธีการสุ่มตัวอย่างวิธีนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยที่จะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายหรือประเด็นคำถามจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นสำคัญ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจาก นักท่องเที่ยวไม่มีบทบาทความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งและไม่มีลักษณะที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวของเมืองหลวงพระบางดังเช่นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น แต่จะมีลักษณะเข้ามามีส่วนร่วมเพียงแค่ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาของนักท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่และเวลาในการขอสัมภาษณ์ ดังนั้นจึงไม่นำนักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยที่ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นเครื่องมือตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การพูดคุย สอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Understandardized) ตลอดจนการใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยใช้แบบสอบถามแบบที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามจะมีลักษณะเดียว คือ แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในเมืองหลวงพระบางต่อการการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยที่ประเด็นในการสัมภาษณ์จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรมหลังจากเมืองหลวงพระบาง ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ประเด็นที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง

ประเด็นที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง

ประเด็นที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและแนวโน้มการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบางในปัจจุบันและอนาคตและทำการแยกถามคำถามแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดที่ถูกต้อง ครบถ้วนกับประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัย

โดยแบบคำถามสัมภาษณ์จะมี 3 ชุด ได้แก่

คำถามชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐของเมืองหลวงพระบาง

คำถามชุดที่ 2 สำหรับประชาชนในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง

คำถามชุดที่ 3 สำหรับนักธุรกิจและผู้ประกอบการร้านค้าในเขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) เมืองหลวงพระบาง

โดยคำถามสัมภาษณ์ทุกชุดจะมีคำถามหลักที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในประเด็นที่ทำการสอบถามและสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา
3. กำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์
4. สร้างแบบสัมภาษณ์

3.4 วิธีการศึกษา

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงแบบคุณภาพ (Qualitative Methodology) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) โดยมีการกำหนดหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 แนวทางคือได้แก่

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการแบ่งข้อมูลเอกสารออกเป็น 2 แบบ คือ

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่เขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากการสอบถามและสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่มีอยู่แล้วเป็นหลักการ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจาก

- กฎ ระเบียบ ข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- เอกสารของทางราชการที่ได้รับการยอมรับให้เปิดเผย
- รายงานการประชุม
- หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ รายงานการวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากทาง Internet

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบลงรายละเอียด โดยใช้คำถามแบบเปิด ทำให้ทราบข้อมูลแบบกว้าง และผู้สัมภาษณ์สามารถปรับคำถามให้เหมาะกับผู้ที่สัมภาษณ์ได้ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือเลือกจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้ศึกษาสามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาและสามารถได้ข้อมูลตามที่ต้องการ และการเข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพของพื้นที่เขตอนุรักษ์ (ZPP-Ua) ของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยที่การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Unstandardized) ซึ่งเป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างสามารถที่จะถามอะไรก่อนหรือหลังก็ได้ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะตั้งคำถามในระดับลึกได้ ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกและขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ในประเด็นคำถามต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้จนได้คำตอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยและเมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่

ได้มาทันที หากมีประเด็นใดที่ยังมีข้อสงสัยหรือยัง ไม่มีความชัดเจนจะทำการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา 2 ลักษณะนั่นคือ การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานั้น มี 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นตอนแรก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารก่อน แล้วทำการสรุปประเด็นที่น่าสนใจไว้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตั้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่สอง คือการนำเอาประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารมาตั้งเป็นประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยทำการจัดกลุ่มคำตอบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อนำไปวิเคราะห์

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา และผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอข้อคิดเห็น